

BOLALARDA O‘TKIR VA SURUNKALI ADENOIDITNING ESHITISH FUNKSIYASIGA TA’SIRI

Esonova Orzigul Shamshiddinovna

Namangan davlat universiteti Tibbiyot fakulteti

Klinik kafedraasi o‘qituvchisi

Abduraxmonov Xasan Baxodir o‘g‘li

Davolash yonalishi 4 kurs talabasi

Annotatsiya: Adenoidit – bu orqa burun devoridagi halqum bodomsimon bezining yallig‘lanishi bilandir. Bolalik davrida ushbu holat ko‘p uchraydi va turli asoratlari, jumladan, eshitish funksiyasining buzilishiga olib kelishi mumkin. Bu muammo, ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarda va erta maktab yoshida dolzarb bo‘lib, bolaning rivojlanishida, nutq shakllanishida va psixomotor holatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: adenoidit, bolalar, eshitish funksiyasi, o‘tkir adenoidit, surunkali adenoidit, Evstaxiy nayi, sekretor otit, o‘rta quloq yallig‘lanishi, eshitish buzilishi, adenoidektomiya.

Adenoiditning o‘tkir shakli odatda yuqori nafas yo‘llari infeksiyalari, bakterial yoki virusli agentlar sababli yuzaga keladi. Yallig‘lanish jarayoni qisqa vaqtda kechadi, biroq tez-tez takrorlanishi yoki davolash kechiktirilgan hollarda surunkali shaklga o‘tadi. Surunkali adenoidit esa uzoq muddat davom etadi va nafaqat umumiy intoksikatsiya alomatlarini, balki mahalliy belgilar, eshitish buzilishlari va o‘rta quloqning yallig‘lanishiga ham olib kelishi mumkin. Bolalarda adenoidit ko‘pincha burun bitishi, og‘iz orqali nafas olish, tungi xurrak, umumiy va mahalliy intoksikatsiya belgilari, yallig‘lanish oqibatida tana haroratining ko‘tarilishi va sog‘lom o‘sishda sustlashganlik bilan kechadi. Lekin ushbu kasallikning eng ahamiyatli va asoratli tomoni ularning eshitish qobiliyatiga bevosita ta’sir qilishidir. Chunki halqum bodomsimon bezlarining kattalashishi va shishishi Evstaxiy nayi sohasiga bosim o‘tkazib, u orqali o‘rta quloqqa havo o‘tishini buzadi. Bundan esa o‘rta quloq shamollab, eshitish o‘tkirligi pasayadi. Adenoidit natijasida yuzaga keladigan eshitish funksiyasining buzilishlari orasida eng ko‘p uchraydigan holat – bu sekretor otit, ya’ni o‘rta quloqda suyuqlik to‘planishi va eshitish nisbatining pasayishidir. Buning natijasida bola tovushlarni oqilona idrok eta olmaydi, bu esa uning intellektual va psixosotsial rivojiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Ba’zi hollarda esa faol so‘zlashuv va nutq o‘zlashtirish jarayonlari orqada qoladi [1].

Adenoid bezlari kattalashganda Evstaxiy nayining to‘sig‘i yuzaga keladi, bu esa o‘rta quloq sohasida bosimni pasayishiga sabab bo‘ladi. Natijada o‘rta quloqda

suyuqlik yig‘ilib, tovush to‘lqinlarining o‘tishini qiyinlashtiradi. Yuqoridagi omillar o‘tkir hollarda qisqa vaqt davomida ro‘y beradi, biroq ushbu vaziyat tez-tez takrorlanib tursa yoki surunkali shaklga o‘tgan bo‘lsa, doimiy eshitish muammolariga olib kelishi mumkin. Har bir hollarda ham eshitishning pasayishi darajasi, odatda, engil yoki o‘rta darajada bo‘ladi, ammo u uzoq davom etsa, bola uchun salbiy natijalar keltirib chiqaradi. Surunkali adenoiditda esa holat yanada jiddiy bo‘ladi. Uzoq davom etadigan yallig‘lanish fonida, doimiy ravishda Evstaxiy nayining funksiyasi buziladi, natijada baraban bo‘shlig‘ida eksudat, ya‘ni suyuqlik hosil bo‘ladi va bu esa eshitish kanalini to‘sib qo‘yadi. O‘rta quloq yallig‘langanida yoki sekretor otit rivojlanganida eshitish juda sezilarli darajada pasayadi. Bolada tovushlarni noaniq eshitish, tez-tez so‘ralgan savollarning qaytarib berilishi, multfilm yoki eshitiladigan tovushlarni balandroq qilish extiyojining oshishi kabi muammolar paydo bo‘ladi. Shuni ta‘kidlash lozimki, adenoidit sababli yuzaga keladigan eshitish buzilishlari ko‘p hollarda vaqtincha bo‘ladi, ya‘ni kasallik to‘liq davolansa, eshitish qobiliyati oldingi holatiga keladi. Ammo surunkali adenoidit va sekretor otit natijasida yuzaga kelgan uzoq muddatli eshitish muammolari ba‘zi bolalarda doimiy asoratlari qoldirishi mumkin. Uzlaksiz yallig‘lanish jarayoni quloq to‘qimalarining, ayniqsa, eshitish suyakchalarining o‘zgarishlariga sabab bo‘ladi, natijada bola butunlay yoki qisman turg‘un eshitish muammosiga ega bo‘ladi. Adenoiditning eshitish funksiyasiga salbiy ta‘siri ham birlamchi, ham ikkilamchi omillar bilan bog‘liq. Birlamchi omil sifatida adenoidlarning fiziologik va anatomik joylashuvi, ularning o‘lchamlari va tez-tez takrorlanadigan yallig‘lanish jarayonlarining mavjudligini aytib o‘tish mumkin. Ikkilamchi omillar esa bolani tez-tez shamollashi, immunitet pasayishi, burni sohasida surunkali infeksiya manbalarining mavjudligi va boshqa allergik yoki infeksiyon kasalliklar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin [2].

Profilaktika va kech bosqichdagi korreksiya choralariga katta ahamiyat berish lozim. Bolalarda yuzaga keladigan har qanday burun bitishi va og‘iz orqali nafas olish xollari diqqat bilan o‘rganilishi, agar adenoidit gumon qilinsa, LOR shifokori tomonidan maxsus tekshiruvlardan o‘tkazilishi shart. Eshitish qobiliyati buzilishi belgilari kuzatilsa, eshitish ning audiologik tekshiruvlaridan o‘tish tavsiya etiladi. Erkak va ayol bolalarda ham bu muammo deyarli bir xil darajada kuzatiladi, biroq immun sistema xususiyatlariga ko‘ra, kasallik og‘ir darajaga o‘tishi mumkin. Adenoiditni samarali davolash usullari ichida konservativ, ya‘ni dori-darmonlar bilan davolash, fizioterapiya va ba‘zi hollarda operativ aralashuv, ya‘ni adenoidektomiya va o‘rta quloq drenaji keng qo‘llaniladi. Davolashning to‘g‘ri yo‘nalishdagi va samaradorligi ko‘proq kasallikning bosqichi, bolaning yoshi, umumiy sog‘lig‘i va e‘tiborli parvarishlarga bog‘liq bo‘ladi. Davolash jarayonida maqsad – faqat yallig‘lanishni bartaraf etish emas, balki eshitish funksiyasini tiklash va kelgusida uning oldini olishdir. Adenoidit ayrim hollarda rehabilitatsiya choralarini, ya‘ni maxsus

mashqlar, quloq gigiyenasiga e'tibor, nafas mashqlari va boshqa psixologik-psixomotor qo'llab-quvvatlash muolajalarini talab qilishi mumkin. Surunkali sekretor otitda esa tez-tez quloq eshitish suyakchalari va pardasida o'zgarishlar bo'lishi tufayli, ko'proq jarrohlik aralashuvlar amalga oshiriladi. Davolash to'liq bo'lgan holatlarda esa bola eshitishida o'zgarishlar bo'lmaydi va odatiy hayot tarziga qaytadi [3].

Adenoidit bolalarda nafaqat eshitish buzilishiga, balki boshqa ko'plab tizim va organlarga ham ta'sir ko'rsatadigan og'ir kasallikdir. Ushbu holat bolaning maktabdagi o'zlashtirishi, darslarni o'zlashtirishi, jamoadagi harakatlari va ijtimoiy moslashuvini pasaytiradi. Eshitish qobiliyatining pasayishi nutqni rivojlanishiga salbiy ta'sir etib, bola o'ziga ishonchini yo'qotadi, muloqotda qiynaladi va do'stlar topishda ham imkoniyatlari qisqaradi. Vaqtida davolanmagan yoki to'liq nazorat qilinmagan adenoidit surunkali otitga, surunkali sinusit va boshqa murakkab asoratlarga olib kelishi mumkin. Shu boisdan, har bir ota-ona va tibbiyot xodimi boladagi burun bitishi, og'iz orqali nafas olish, eshitish pasayishini ilk bosqichdayoq sezib, o'z vaqtida mutaxassisga murojaat qilishi lozim. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, maktabgacha yoshdagi bolalarning deyarli yarmida adenoiditning o'tkir yoki surunkali shakliga uchrab turiladi, ularning yarmiga yaqini esa eshitish qobiliyatida muammolarga duch keladi. Shu nuqtai nazardan, bolalarda adenoidit va uning eshitish funksiyasiga ta'siri tibbiyot amaliyotida eng muhim va o'rganilishi lozim bo'lgan maslalardan biridir. Bu muammoni tan olish, erta tashxislash, samarali davolash va profilaktika choralari orqali bolalarning to'liq fiziologik rivojlanishiga, ularning ijtimoiy faolligi, nutqi va psixik salomatligiga yordam berish mumkin. Shuningdek, oilaviy va ijtimoiy muhitda bolaning ruhiy va kommunikativ rivojlanishiga ko'maklashish uchun ham adenoiditning eshitish funksiyasiga ta'sirini e'tiborsizlikka olish mumkin emas [4].

Bola salomatligi va har tomonlama yetuk rivoji uchun adenoiditning oldini olish, sog'lom turmush tarziga rioya qilish, immunitetni mustahkamlash va to'g'ri parvarish bilan kasallikning asoratlari, jumladan, eshitish funksiyasidagi buzilishlarga barham berish mumkin. Tez-tez og'iz orqali nafas oladigan, eshitishda pasayishni bildiruvchi bolalarning ota-onalari ogoh va mas'uliyatli bo'lishi, o'z vaqtida shifokorga murojaat qilishi lozim [5].

Xulosa:

Bolalarda o'tkir va surunkali adenoidit kasalligi eshitish funksiyasiga sezilarli darajada ta'sir qiladi va bu ta'sir asosan Evstaxiy nayining bosilishi, o'rta quloqda suyuqlik yig'ilishi va sekretor otit rivojlanishi bilan bog'liq. Surunkali va uzoq davom etadigan adenoidit eshitish o'tkirligini pasaytirib, bola intellektual va nutq rivojiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Vaqtida tashxis qo'yish va davolash bolalarda doimiy asoratlarning oldini olish bilan birga, ularning jismoniy va aqliy rivojini to'laqonli tarzda davom ettirish imkoniyatini yaratadi. Eshitish buzilishining erta aniqlangan va samarali boshqarilgan hollari bola hayoti va kelajagiga ijobiy natija beradi. Shu sababli

adenoiditning har tomonlama o'rganilishi, profilaktikasi va davolash jarayonlari barcha mutaxassislar va ota-onalarning doimiy e'tiborda bo'lishini talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ahmedova, Z. S. (2018). "Bolalarda surunkali adenoiditning tashxis va davolash yo'llari." Otorinolarinologiya va Bola salomatligi, 2(3), 27-32.
2. Amirqulova, N. M. (2019). "O'tkir va surunkali adenoiditlarda eshitish funksiyasi buzilishining ahamiyati." Respublika tibbiyot jurnali, 4(5), 14-21.
3. Ashurova, G. O. (2022). "Bolalarda adenoid vegetatsiyalar va eshitish buzilishlari." Zamonaviy tibbiyot muammolari, 8(1), 75-81.
4. Islomova, D. T. (2017). "O'rta quloq kasalliklarining adenoidit bilan bog'liqligi." Tibbiy fanlar axborotnomasi, 5(4), 38-44.
5. Karimova, S. H. (2020). "Adnoidit va u bilan bog'liq eshitish buzilishlarini davolashda zamonaviy yondashuvlar." Tibbiyotda innovatsiyalar, 4(2), 90-97.
6. Qosimova, M. S. (2021). "Bolalarda adenoid giperplaziya va otitning oldini olish." Yoshlar va Tibbiyot, 6(3), 50-54.
7. Raxmonova, Z. Y. (2018). "Adenoidit fonida yuzaga keladigan o'rta quloq kasalliklari diagnostikasi." O'zbek tibbiyoti, 3(2), 24-29.